

УДК 336:65.012.32

*Н. В. Якименко-Терещенко,
доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічного аналізу та обліку
Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків
І. О. Брільо,
магістрант Харківського торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету, м. Харків*

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ ПРИ ПЛАНУВАННІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

*N. V. Yakimenko-Tereshchenko
Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Economic Analysis and Accounting of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv
I.O. Bryllyo
Masters of Kharkiv Trade and Economic Institute of the
Kiev National Trade and Economic University, Kharkiv*

FORMATION OF FINANCIAL FLOW MANAGEMENT SYSTEM IN PLANNING OF THE ENTERPRISE DEVELOPMENT

У статті визначено причини складного фінансово-економічного становища підприємств видавничого бізнесу та зроблено висновок щодо доцільності планування та реалізації проектів розвитку в напрямках забезпечення високої конкурентоздатності продукції, продуктивності праці та ритмічності виробництва, що позначиться на фінансових результатах діяльності підприємства та його фінансовому стані. Сформульовано основне стратегічне завдання при плануванні та реалізації проектів розвитку ТОВ «Видавництво Фоліо» – формування системи управління фінансовими потоками підприємства. Визначено, що механізм управління фінансовими потоками ТОВ «Видавництво Фоліо» є сукупністю елементів, що визначають економічну й організаційну складову і дозволяють реалізувати процеси формування, руху, ефективного управління фінансовими потоками з метою досягнення ефективності реалізації проектів розвитку підприємства. Розкрито зміст основних етапів процесу управління фінансовими потоками ТОВ «Видавництво Фоліо».

The article defines the reasons for difficult financial and economic situation of publishing business enterprises and concludes that it is expedient to plan and implement development projects in the areas of ensuring high competitiveness of products, productivity and rhythm of production which will affect the financial results of the enterprise and its financial condition. The main strategic concepts in the development concept, taking into account the possibilities of development of publishing business enterprises are as follows: to ensure satisfaction of the existing and potential needs of consumers to adhere to the appropriate level of product quality, organization of production and certification in accordance with international quality standards; expansion of production links between subjects of publishing & poligraphic complex as well as connections within a wider structure in order to increase the efficiency of activities; raising the level of

innovation activity of enterprises on the basis of production upgrade. The main strategic task at planning and implementation of development projects of Folio Publishing Ltd. is formulated - the formation of financial flows management system of the enterprise. It is determined that the mechanism of financial flows management of Folio Publishing Ltd. is a set of elements that determine the economic and organizational component and allow to implement the processes of formation, movement, effective management of financial flows in order to achieve the effectiveness of implementation of enterprise development projects. The content of the main stages of the financial flows management process is disclosed on the example of Folio Publishing Ltd.: 1) analysis of financial flows management efficiency; 2) planning of sources, volumes of formation and direction of movement of financial flows of the enterprise; 3) forecasting financial flows of the enterprise for a long period.

Ключові слова: фінансовий потік; управління; розвиток; механізм управління; процес управління.

Key words: financial flow; management; development; management mechanism; management process.

Постановка проблеми. Значення планування розвитку підприємства видавничого бізнесу зростає в умовах впливу негативних факторів внутрішнього і зовнішнього характеру. Ключовим напрямком розвитку є інноваційний, що окреслює шлях впровадження і реалізації інновацій, які забезпечують покращення кількісних та якісних характеристик діяльності підприємства, зміцнення його ринкових позицій та створюють умови для висхідного розвитку. Він вимагає значних обсягів фінансових ресурсів та розроблення механізмів управління фінансовими потоками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичний базис управління фінансовими потоками при плануванні розвитку підприємства сформований в працях багатьох вчених. Так теоретичні аспекти управління фінансовими потоками підприємств, головні фактори та параметри, що її визначають, основні складові управління фінансовими потоками та їх взаємозв'язок розкрито в праці М. І. Яцківа [1]. Теоретико-методологічні засади організації управління фінансовими потоками економічних агентів в умовах трансформаційних процесів економічного розвитку та досягненні на цій основі стабільного економічного зростання визначено в монографії Азаренкової Г. М. [2]. Серед інших науковців, чий внесок займає вагоме місце в розвитку теорії фінансових потоків, варто відзначити Єрмошкіну О. В., Присяжнюк А. Ю., Петіну Л. В. [3-5]. та ін. Незважаючи на наявні вагомі напрацювання в сфері управління фінансовими потоками, ця проблема залишається актуальною та недостатньо вивченою з урахуванням специфіки діяльності підприємств видавничого бізнесу.

Формування цілей статті (постановка завдання) Метою статті є теоретичне обґрунтування доцільності формування механізму управління фінансовими потоками підприємства видавничого бізнесу та визначення основних етапів процесу такого управління.

Вклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах стан розвитку підприємств видавничого бізнесу погіршується, що спричинено рядом умов, що виникають на макро- та мікрорівнях управління:

- низька конкурентоздатність друкованої продукції, порівнюючи з товарами-замінниками насамперед за показником ціни та якості;
- дефіцит кадрів високого рівня кваліфікації, що особливо актуально в умовах інноваційного розвитку;
- низький рівень інфраструктурного забезпечення;
- дефіцит ресурсів для своєчасного оновлення матеріально-технічної бази;
- невисока якість окремих видів продукції, що пов'язано із комплексом чинників – матеріально-технічного стану, організації управління, мотивації праці;
- незбалансованість галузі за масштабом підприємств та рівнем механізації і автоматизації, залежно від видів продукції, що випускається;
- безсистемність державної підтримки галузі;
- низький платоспроможний попит замовників і споживачів та невисокий рівень культури споживання продукції.

Ці умови пов'язані між собою, оскільки низький рівень попиту на продукцію підприємств видавничого бізнесу зумовлений невисоким рівнем конкурентоздатності, недостатнім рівнем платоспроможності споживачів. Як наслідок відбувається скорочення обсягів грошових надходжень підприємств, обмежуються джерела фінансування їх розвитку.

Нині менеджмент підприємств має бути спрямований на планування та реалізацію проектів розвитку в напрямках забезпечення високої конкурентоздатності продукції та послуг на внутрішньому та зовнішньому ринках, високої продуктивності праці та ритмічності виробництва, що позначиться на фінансових результатах діяльності підприємств та їх фінансовому стані.

Основними стратегічними положеннями в концепції розвитку, з урахуванням можливостей розвитку підприємств видавничого бізнесу, є:

- забезпечення задоволення наявних та потенційних потреб споживачів для дотримання відповідного рівня якості продукції;
- організація випуску продукції та сертифікації згідно з міжнародними стандартами якості;
- розширення виробничих зв'язків суб'єктів видавничо-поліграфічного комплексу, а також зв'язків в межах більш широкої структури з метою збільшення ефективності діяльності;
- підвищення рівня інноваційної діяльності підприємств на основі модернізації виробництва.

Основними завданнями управління розвитком підприємств видавничого бізнесу є:

- підвищення конкурентоздатності поліграфічної продукції, порівнюючи з товарами-замінниками насамперед за показником ціни та якості;
- скорочення дефіциту кадрів належного рівня кваліфікації;
- активізація рівня інноваційної діяльності та прискорення техніко-технологічного оновлення.

В сучасних умовах першочерговими завданнями підприємств видавничого бізнесу є стабілізація обсягів виробництва і прибутку підприємств, збереження ринкової частки, підвищення рівня якості продукції та зменшення плинності кадрів.

Визначення чітких стратегічних пріоритетів підприємств сприяє їх ефективному розвитку. Аналіз фінансового стану ТОВ «Видавництво Фоліо» показав, що воно є недостатньо інвестиційно привабливим, основним джерелом інвестицій є власні кошти. Використовувати ресурси потрібно на інноваційний розвиток підприємства, насамперед на модернізацію виробництва, що сприятиме росту прибутку в основному за рахунок підвищення продуктивності праці, виробництва нової якісної продукції, освоєння нових ринків збуту. Виробництво продукції, що відповідає міжнародним стандартам якості, забезпечить підвищення конкурентоздатності підприємства, зростання доходу і прибутку підприємства, що дозволить збільшити фінансування модернізації виробництва, за рахунок якого задовольняти потреби споживачів, які постійно змінюються, відтак здійснювати вихід на нові стратегічні ринки, та отримувати приріст рівня віддачі капіталу за рахунок реальних інвестицій в інноваційний розвиток.

Основним стратегічним завданням при плануванні та реалізації проектів розвитку ТОВ «Видавництво Фоліо» є формування системи управління фінансовими потоками підприємства, що вплине на стабілізацію фінансового стану підприємства та можливості його інноваційного розвитку.

Фінансовий потік – це сукупність фінансових ресурсів, що перебувають у господарському кругообігу, корисне використання яких полягає в забезпеченні проектів розвитку в достатньому обсязі оборотними коштами з метою досягнення економічної стійкості підприємства.

Завдання управління фінансовими потоками [2]:

- забезпечення операційної, інвестиційної й фінансової діяльності необхідними обсягами ресурсів;
- досягнення ефективного використання власних і позикових фінансових коштів;
- забезпечення синхронізації фінансових потоків у часі;
- гарантування економічної стійкості підприємства на всіх етапах його функціонування;
- реалізація проектів розвитку підприємства.

Принципами управління фінансовими потоками є:

- обґрунтування мінімального розміру фінансових ресурсів, необхідних для продовження операцій підприємства й своєчасного вибору методів фінансування;
- раціональний розподіл коштів в процесі виробничо-фінансової діяльності;
- оперативне управління надходженнями та витратами ресурсів при зміні внутрішніх та зовнішніх умов функціонування підприємства.

Механізм управління фінансовими потоками підприємств видавничого бізнесу є сукупністю елементів, що визначають економічну й організаційну складову і дозволяють реалізувати процеси формування, руху, ефективного управління фінансовими потоками з метою досягнення ефективності реалізації проектів розвитку підприємства. Такий механізм представлено на рис. 1.

Рис. 1. Механізм управління фінансовими потоками підприємств видавничого бізнесу

Етапи процесу управління фінансовими потоками підприємств видавничого бізнесу.

Етап I. Аналіз ефективності управління фінансовими потоками.

Основною метою аналізу є вивчення джерел та обсягів формування, інтенсивності й напрямків руху фінансових потоків на основі ключових показників, що дають об'єктивну оцінку ефективності управління фінансовими потоками підприємства. У процесі аналізу фінансових потоків підприємства вирішуються наступні завдання: оцінка фінансового стану підприємства, його економічної стійкості на момент дослідження; виявлення джерел та обсягів формування фінансових потоків за видами діяльності; оцінка ефективності управління фінансовими потоками за видами діяльності; оцінка збалансованості фінансових потоків у часі; виявлення тенденцій та закономірностей руху фінансових потоків за період, що аналізується; виявлення необгрунтованого, неефективного використання фінансових ресурсів, що призводять до погіршення фінансового стану, зниження його економічної стійкості; виявлення резервів та додаткових джерел фінансових потоків, які підприємство може використовувати для посилення ефективності антикризового управління економічною стійкістю.

Аналіз руху фінансових потоків проводиться в розрізі аспектів діяльності підприємства: операційної, що охоплює господарські операції позичальника, пов'язані з виробництвом та реалізацією його продукції; інвестиційної, що відображає особливості надходження й відтік коштів, пов'язаних зі зміною вартості основних фондів (придбанням, реалізацією), а також операцій із цінними паперами; фінансової, пов'язаної із залученням довгострокових й короткострокових кредитів та інших позикових ресурсів та їх погашенням.

Одним з напрямків аналізу є оцінка якості управління фінансовими потоками на основі їхньої структури. Відповідно до даної методики, якість управління підприємством можна оцінити як позитивна, якщо за результатами звітного періоду спостерігається позитивний фінансовий потік за результатами операційної діяльності й негативний – у результаті інвестиційної й фінансової діяльності. При нормальній якості управління чистий фінансовий потік за результатами операційної й фінансової діяльності має позитивне

значення, а інвестиційної – негативне. У цьому випадку підприємство здійснює інвестиції за рахунок коштів, отриманих за результатами операційної діяльності, залучених кредитів або додаткових вкладень власників. Стан підприємства можна оцінити як кризовий, якщо фінансовий потік у результаті операційної діяльності має негативне значення. Інакше кажучи, підприємство фінансує операційні видатки за рахунок надходжень від інвестиційної й фінансової діяльності.

Ефективність управління фінансовими потоками можна здійснювати за допомогою коефіцієнта достатності ресурсів:

$$K_{\text{др}} = \frac{\text{Под} + \Phi_{\text{пн}} + \text{Інн}}{\Phi_{\text{пн}} + \text{Інн}}, \quad (1)$$

де Под – чистий фінансовий потік за результатами операційної діяльності;

$\Phi_{\text{пн}}, \Phi_{\text{пн}}$ – позитивний та негативний фінансовий потік за результатами фінансової діяльності;

$\text{Інн}, \text{Інн}$ – позитивний та негативний фінансовий потік за результатами інвестиційної діяльності.

Позиція підприємства, при якій спостерігається позитивний чистий фінансовий потік за результатами операційної діяльності та негативний або нульовий за результатами інвестиційної та фінансової діяльності, характеризується збільшенням чистого прибутку, зниженням дебіторської заборгованості, запасів товарно-матеріальних цінностей, погашенням кредитів, облігацій та інших зобов'язань, збільшенням статутного капіталу за рахунок випуску акцій, збільшенням короткострокових та довгострокових фінансових вкладень, відновлення парку основних засобів, залученням нематеріальних активів.

Позиція підприємства, при якій спостерігається позитивний чистий фінансовий потік за результатами операційної та фінансової діяльності й негативний або нульовий за результатами інвестиційної діяльності, характеризується збільшенням короткострокових і довгострокових фінансових вкладень, відновленням основних коштів та нематеріальних активів, збільшенням чистого прибутку й зниженням дебіторської заборгованості, залученням позикових коштів, збільшенням статутного капіталу.

Позиція підприємства, при якій спостерігається негативний або нульовий чистий фінансовий потік за результатами операційної діяльності та позитивний за результатами інвестиційної і фінансової вимагає особливої уваги. На підприємстві є недостача чистого прибутку, амортизаційних відрахувань, збільшується дебіторська заборгованість, залучаються позикові кошти, які в основному використовуються на поповнення оборотного капіталу. Знижуються короткострокові й довгострокові фінансові інвестиції, спостерігається зниження вартості основних коштів та нематеріальних активів.

Позитивний фінансовий потік за результатами інвестиційної діяльності та негативний або нульовий за результатами операційної та фінансової діяльності. Підприємство реалізує основні засоби та нематеріальні активи, має збитки за основною діяльністю, високу дебіторську заборгованість, не використовує притягнутий капітал за рахунок емісій, виплачує довгострокові та короткострокові кредити банкам.

Етап II. Планування джерел, обсягів формування та напрямку руху фінансових потоків підприємства.

Основною метою планування фінансових потоків є забезпечення підприємства фінансовими ресурсами в достатньому обсязі. При плануванні фінансових потоків здійснюється: корегування потоку майбутніх платежів; стратегічне інвестування; оптимізація витрат підприємства.

Етап III. У рамках стратегічного планування відбувається прогнозування фінансових потоків підприємства на тривалий період, що сприяє прийняттю управлінських рішень.

При прогнозуванні фінансових потоків необхідно прогнозувати їхню зміну в майбутньому на основі поточних фінансових потоків. Для розв'язання цього завдання використано прогнозування на основі методу експоненціального згладжування, який є ефективним методом короткострокового прогнозування. Він надає змоги оцінити параметри тренда, що характеризують не середній рівень процесу, а тенденцію, що склалася на момент останнього спостереження. Сутність методу полягає в згладжуванні початкового динамічного ряду зваженої ковзаючої середньої, ваги якої підкоряються експонентному закону, й більш пізнім спостереженням надається більша вага в порівнянні з ранніми спостереженнями.

Висновок. Таким чином, основними пріоритетами ефективної діяльності підприємства видавничого бізнесу є формування і вдосконалення його фінансових потоків, використання фінансових резервів для подальшого розвитку. Впровадження механізму управління фінансовими потоками ТОВ «Видавництво Фоліо» спрямовано на збільшення ефективності планування та реалізації проектів розвитку підприємства.

Література.

1. Яцків М. І. Удосконалення системи управління фінансовими потоками підприємств оптової торгівлі / М. І. Яцків, С. Л. Капітула // Фінансовий простір. – 2014. – № 2 (14). – С. 174-181.
2. Азаренкова Г. М. Фінансові потоки в системі економічних відносин: монографія / Г. М. Азаренкова. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 328 с.
3. Єрмошкіна О. В. Система управління фінансовими потоками підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / О. В. Єрмошкіна. – Донецьк,

2009. – 31 с

4. Присяжнюк А.Ю. Управління інноваційною діяльністю на засадах формування фінансових потоків: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.03 / А.Ю. Присяжнюк ; Київ. екон. ін-т менедж. — К., 2009. — 20 с.

5. Петіна Л. В. Управління фінансовими потоками аграрних підприємств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / Л. В. Петіна ; Міжнар. ун-т бізнесу і права. — Херсон, 2009. — 19 с.

References.

1. Yatskiv, M. I. and Capitula S. L. (2014), “Improvement of the financial flows management system of wholesale trade enterprises”, *Finansovyi prostir*, vol. 2, pp. 174–181.

2. Azarenkova, G.M. (2006), *Finansovi potoky v systemi ekonomichnykh vidnosyn* [Financial flows in the system of economic relations], VD “INZhEK”, Kharkiv, Ukraine.

3. Yermoshkina, O.V. (2009), “ Management system of financial flows of the enterprise”, Ph.D. Thesis, Money, finance and credit, Donetsk, Ukraine.

4. Prysyzhnyuk, A.Y. (2009), “Management of innovative activity on the basis of formation of financial flows”, Ph.D. Thesis, Economy and management of a national economy, Kyiv Economic Institute of Management, Kyev, Ukraine.

5. Petina, L.V. (2009), “ Management of financial flows of agrarian enterprises”, Ph.D. Thesis, Economy and management of a enterprise, International University of Business and Law, Kherson, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2018 р.